

Szolnoki Szabolcs¹

Az izraeli–ciszjordániai határkerítés létrejöttének történeti és geopolitikai előzményei

Historical and Geopolitical Antecedents of the Building of the Israel–West Bank Border Fence

Absztrakt

Izrael az államterületéhez viszonyított határkerítések és izolációs falak hosszában a világelsők között van annak ellenére, hogy nyugati irányból az országot a Földközi-tenger szegélyezi. Az országot körülölelő kerítésrendszer lezárja a Libanonnal, Szíriával, Jordániával és Egyiptommal közös határokat. A palesztin területeket illetően az Izrael és Ciszjordánia között húzódó fal építését 2002-ben kezdték meg, a Gázai övezetet pedig nem csupán a földfelszín felett, hanem nyolc méter mélységben is elszigetelik az alagútfúrások megakadályozásának érdekében. A téma kényes politikai mivoltát érzékelteti a szemben álló felek közötti, elnevezéseket illető polémia is: míg a cionista és pro-izraeli véleményformálók „szeparációs kerítésnek”, „biztonsági kerítésnek” vagy „terrorizmus elleni biztonsági falnak” nevezik, addig pro-palesztin források gyakran „Apartheid-fal” néven hivatkoznak rá. A körülzárt földrajzi területet is eltérően írják le – a palesztin államiság megteremtésének hívei Palesztinaként, a cionista érzelmekkel Nagy-Izraelt létrehozni vágyók és zsidó radikálisok az ókori területi elnevezéseket használva Júdea és Szamária néven. A szerző jelen tanulmányban a semleges színezetű, a földrajzi fekvésére utaló Ciszjordánia vagy nyugati part elnevezéseket használja. A dolgozat célja a történeti és geopolitikai áttekintés Izrael fizikai határfalainak kiépítéséről, majd a jelenkor új típusú, digitális kerítéseinek bemutatása. A kutatást személyes látogatások, interjúbeszélgetések és a szakirodalom feldolgozása alapozta meg.

Kulcsszavak: Izrael, Ciszjordánia, határkerítés, államterület, intifáda

¹ Pécsi Tudományegyetem, Földtudományok Doktori Iskola, doktorandusz, Külgazdasági és Külügyminisztérium, Tel-Avivi Magyar Nagykövetség, tudományos és technológiai szakdiplomata – University of Pécs, Doctoral School of Geography and Earth Sciences, PhD student, Ministry of Foreign Affairs Embassy of Hungary in Tel -Aviv, diplomat, e-mail: szabolcs.szolnoki@pm.me

Abstract

Israel is among the global record holders in the length of borders and isolation walls compared to its territory, despite the fact that the country is bordered by the Mediterranean Sea from the west. The fence system surrounding the country closes the borders with Lebanon, Syria, Jordan, and Egypt. Regarding the Palestinian territories, construction of the wall between Israel and the West Bank began in 2002 and the Gaza Strip is isolated not only above ground but also at a depth of eight meters in order to prevent tunneling. The delicate political nature of the subject is also reflected in the naming controversy between opposing parties: while Zionist and pro-Israeli opinion leaders call it 'separation fence', 'security fence', or 'counter-terrorism security wall', pro-Palestinian sources often refer to it as 'apartheid wall'. The geographical area is also described differently: proponents of the creation of Palestinian statehood call it Palestine, while Zionist-minded and Jewish radicals who aim to create the Greater Israel are using ancient territorial names as Judea and Samaria. In the present article the author uses the neutral West Bank term to describe the geographical location of the area. The aim of the study is to provide a historical and geopolitical overview of the construction of Israel's physical border walls and to make a reference to today's new types of 'digital fences'. The research is based on personal visits, interviews and literature review.

Keywords: Israel, West Bank, border fence, state territory, intifada

1. Bevezetés

Az Izraelt Ciszjordániától elválasztó falat őrtornyokkal tarkított, helyenként – kiváltképp lakott területek mentén nyolc méter magas és három méter széles, 60 méter hosszú biztonsági zóna övezi. Megépített szakaszának 95%-a azonban térfigyelő videókamerákkal felszerelt biztonsági kerítés, amelyet mindkét oldalról szögesdróttal védenek.

Fennállásának csaknem két évtizede alatt jelképpé vált, még a popkultúrába is beszivárgott. Napjaink legismertebb graffitiművészeinek, Banksynek számos munkája díszíti, filmek középpontjában áll.

A kerítés megépítéséhez vezető folyamat geopolitikai előzményeinek összefoglalása mellett elengedhetetlen a történeti háttér alaposabb kifejtése, mivel könnyebben átláthatóvá teszik a közelmúlt és a jelen politikai helyzetét, továbbá ismeretük segítheti mindkét fél álláspontjának, (rész)igazságainak és a konfliktus komplexitásának megértését. Előbbiekhez kapcsolódóan mérvadó továbbá a hágai Nemzetközi Bíróság vonatkozó tanácsadói állásfoglalásának bemutatása. Jelen tanulmány történeti áttekintése időbeni ugrásokkal, de a megértést nem veszélyeztetve, a térség arab és zsidó lakossága között kialakult konfliktus gyökereitől kezdődően mutatja be az eseményeket.

1. ábra: Banksynek tulajdonított graffiti a Jeruzsálemet és Ciszjordániát elválasztó falon

Forrás: Trompe l'oeil in Banksy. Jt.illustrations

2. A határok és határkerítések kialakulásának története

A kétezer éves zsidó diaszpóra következtében a bibliai vidékeken, azaz „Erec Israelben” az Oszmán Birodalom végnapjaiban mindösszesen néhány tízezer zsidó élt.

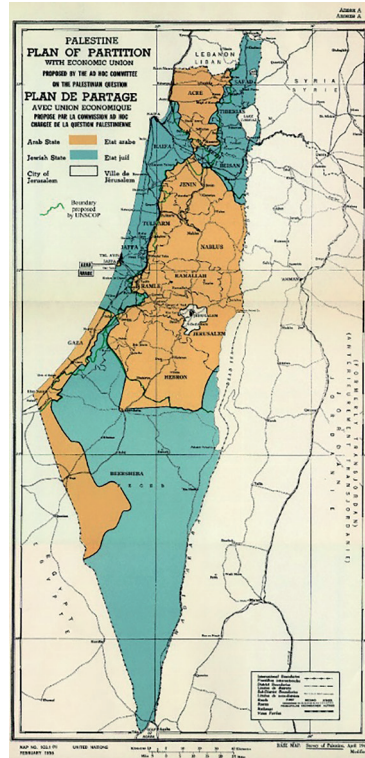
A zsidóság tömegesen a 19. század végétől kezdett több hullámban visszatelepülni őseik földjére. Kezdetben az együttélés békés volt az arab lakossággal, ám a bevándorlás tömegessé válásával egyre inkább elmérgesedett a helyzet, amellyel az oszmán hatóságoknak, majd a helyükbe lépő brit mandátumi igazgatási szerveknek is meg kellett küzdeni.

Végül a szinte háborús méreteket öltő arab–zsidó összecsapások nyomán az ügy megoldása a frissen megalakult ENSZ elé került. 1947. február 25-én Ernest Bevin külügyminiszter bejelentette a brit parlament alsóházában, hogy Nagy-Britannia a palesztinkérdés rendezésének reményében a szervezethez fordul.

A csúcsszervezet 1947. május 15-én létrehozta a United Nations Special Committee on Palestine-t (rövidítve: UNSCP), azaz „Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Palesztinai Különleges Bizottságát”. 11 tag² delegált megbízottakat, a nagyhatalmak szándékos távol maradásával az előkészített döntés semlegességnek védelme érdekében.³ A bizottság a mellékelt térképen ábrázolt kétállami megoldásra tett javaslatot. Palesztina területének zsidó és arab államra történő felosztása mellett Jeruzsálem különleges, államokon kívüli státuszt élvezett volna.

² Ausztrália, Kanada, Csehszlovákia, Guatemala, India, Irán, Hollandia, Peru, Svédország, Uruguay, Jugoszlávia.

³ Kalmár Zoltán: *Zsidók Palesztinában – A cionista vízióktól a zsidó államig*. Budapest, Gondolat Kiadói Kör, 2017.

2. ábra: Az UNSCP felosztási terve

Forrás: United Nations Resolution 181. Israeli-Palestinian history. Britannica. i. m.

A tervezet egyik érintett fél tetszését sem nyerte el. A zsidók kifogásolták Jeruzsálem helyzetét, a tervben szereplőnél kiterjedtebb területre tartottak igényt, amelyet főképp geopolitikai, védelmi jellegű indokkal húztak alá. A palesztin arabok és az Arab Liga államai a tervezet teljes egészét elvetették a kétállami megoldás koncepciójával egyetemben.

1947. november 29-én került sor a végszavazásra, a tervezet határozattá emeléséhez az ENSZ Közgyűlés kétharmados támogatására volt szükség. A Palesztina jövőbeni kormányzata címmel hozott 181. számú határozatot⁴ 33 igen, 13 nem szavazattal, 10 tartózkodás mellett fogadta el a Közgyűlés.

A mandátum lejártának napján, 1948. május 14-én, másfél hónappal az utolsó brit katona távozása előtt függetlenségi nyilatkozat⁵ közzétételével a zsidó állam kinyilvánította függetlenségét és szuverenitását. A nyilatkozatot, amelynek szövege utal a zsidó nép történelmére, önrendelkezési jogára, a II. világháború során történetekre, illetve az ENSZ Közgyűlésének 181. számú határozatára Izrael első miniszterelnöke, David Ben-Gurion olvasta fel.

⁴ Az ENSZ Közgyűlésének 181. számú határozata: United Nations Resolution 181. Israeli-Palestinian history. Britannica.

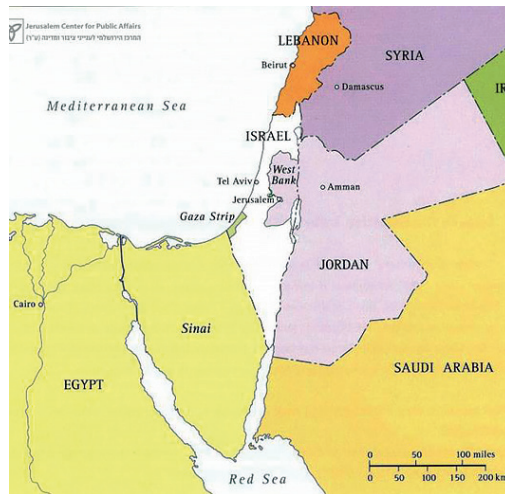
⁵ *The Declaration of the Establishment of the State of Israel.* Provisional Government of Israel.

A dokumentum kiemelte a zsidók szabad bevándorlásának jogát, a területen élő valamennyi polgár vallásszabadságát, a faji, nemi megkülönböztetés tilalmát, a polgárok teljes társadalmi és politikai egyenlőségét, és hitet tett az ENSZ alapokmányában foglalt elvek tiszteletben tartása mellett. Deklarálta továbbá a vallási szent helyek sérthetetlenségét tekintet nélkül arra, hogy azok mely felekezetekhez tartoznak.

A Függetlenségi Nyilatkozat szövege mindemellett békefelhívást fogalmazott meg a palesztinai arabok és a környező államok irányába, valamint felhívta a világ zsidóságát a létrejövő új állam támogatására. Egy lényeges körülményre nem tért ki: a létrejövő állam területére és hatáira.

1948. április 15-én, Izrael állam kikiáltásának másnapján az Arab Liga a kétállami megoldás elutasítását megismétlő levelet küldött az ENSZ-nek. Ugyanezen a napon Egyiptom, Libanon, Szíria, Jordánia és Irak hadereje megkezdte az arab területek elfoglalását, kirobbantva ezzel az 1948-as, első arab–izraeli háborút.

Az Izrael győzelmével véget érő hét hónapos háború során a zsidó paramilitáris szervezetek összeolvadása révén létrejött a modern izraeli haderő, az Izraeli Védelmi Erők (*Israeli Defense Forces, IDF*). A harcok jelentős áldozatokat követeltek: a zsidó lakosság 1%-a életét veszítette, több mint 700 ezer palesztinai arab lakos menekült a környező államokba. (A 3. ábrán az 1948-as határok láthatók.)

3. ábra: Az 1948-as határok

Forrás: <https://israeled.org/resources/maps/> (A letöltés dátuma: 2020. 05. 10.)

A fegyverszüneti megállapodás Egyiptommal 1949. február 24-én,⁶ Libanonnal 1949. március 23-án,⁷ Jordániával 1949. április 3-án,⁸ míg Szíriával 1949. július 20-án⁹

⁶ Israel and Egypt General Armistice Agreement (with annexes and accompanying letters) Signed at Rhodes on 24 February 1949. No. 654.

⁷ Lebanese–Israeli General Armistice Agreement. 1949.

⁸ Israel–Jordan Armistice Agreement. 1949.

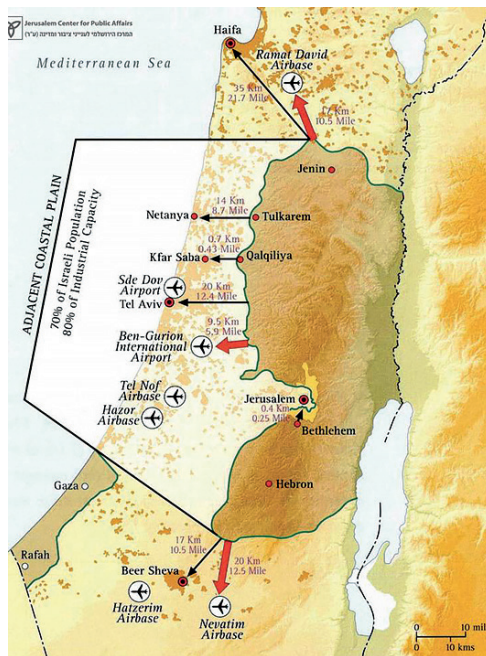
⁹ Israel and Syria General Armistice Agreement (with annexes and accompanying letters) Signed at Hill 232, near Mahanayim, on July 1949. No. 657.

született meg. Izrael 1949-es – a nemzetközi közösség jelentős hányada által azóta is elismert – határai az ENSZ határozatában foglaltakénál jelentősebb területeket tettek ki, magukban foglalták Akkó térségét, Júdea jelentős részét és a Negev-sivatagot. A fegyverszüneti megállapodások aláírását követően a Gázai-övezet Egyiptom, míg Ciszjordánia és Jeruzsálem keleti fele és óvárosa Jordánia fennhatósága alá került.

3. Izrael állam területének védelmi nehézségei, a hatnapos háború területi hódításai

A három oldalról ellenséges államokkal körülvelt ország védelmének megszervezése jelentős feladat elé állította a formálódó haderőt, a stratégiai mélység úgy sem alakult ki, hogy az 1948-as határok túlterjeszkedtek a felosztási tervben szereplő területeken.

Az ország észak–déli irányban mintegy 555 kilométer hosszú, számos helyen azonban kelet–nyugati kiterjedése nem haladja meg a 20 kilométert. Az ábrán szereplő térkép egyes védelmi, stratégiai fontosságú területek Ciszjordániától mért távolságát mutatja.

4. ábra: Távolság Ciszjordánia és a kulcsfontosságú izraeli területek között

Forrás: Uzi Dayan: Defensible Borders to Ensure Israel's Future. Jerusalem Center for Public Affairs.

A domborzati jellemzők szintén nem kedveznek a védelmi erőknek: Ciszjordánia és a Golán-fennsík a környező izraeli területeknél lényegesen magasabb fekvésű. Az ország gazdaságának motorját képező, legsűrűbben lakott tengerparti sík övezet

katonai konfliktus esetén könnyűszerrel megcélozható a magasabban fekvő területekről. A helyzetet jól szemlélteti a Ben Gurion Nemzetközi Repülőtérre leszálló repülőgépet ábrázoló fénykép, amelyet egy közeli ciszjordániai faluból készítettek. A háttérben Tel-Aviv látható.

5. ábra: A Ben Gurion Repülőtér és Tel-Aviv látképe Ciszjordániából

Forrás: Uzi Dayan: Defensible Borders to Ensure Israel's Future. Jerusalem Center for Public Affairs.

A függetlenségi háborút követő első igazán jelentős fegyveres konfliktus az 1967. június 5. és június 10. között zajló úgynevezett hatnapos háború volt. Egyiptom, Szíria, Jordánia és Irak szovjet háttér-támogatással elkötelezte magát egy Izrael elpusztítására irányuló háborúra. A casus belli az Akabai-öböl lezárása szolgáltatta.

A háború első, döntő napján az Izraeli Légierő teljes flottáját bevetve egyidejűleg intézett támadást mind a négy ellenséges ország légiereje ellen.¹⁰ Az eredmény az arab államok számára megsemmisítő volt: teljes légi flottájuk 75%-a egyetlen nap alatt megsemmisült.

A háború második napján Izrael behatolt a Gázai övezetbe, illetve a Sínai-félszigetre, ahol a kiépített erődrendszert egy nap alatt az összeomlás szélére sodorta. Mindeközben a jordán haderő Jeruzsálem nyugati, izraeli fennhatóságú részét támadta.

A háború harmadik napján az izraeli erők elfoglalták Kelet-Jeruzsálemet és az Óvárost, ezáltal kétezer év után újra hozzáférhettek a Siratófalhoz. A jordán haderő egészét a Jordán folyón túlra szorították, ezáltal ugyanezen a napon a háborúból történő kiszállásra is kényszerítették őket, nyugati szomszédjuk elfogadta az ENSZ tűzszüneti javaslatát.

A háború negyedik napján a monumentális Mitle-szorosban vívott tankcsata után Egyiptom is a fehér zászló felvonására kényszerült.

A háború ötödik és hatodik napján a harcok már kizárólag Izrael és Szíria között dúltak. Szíria a szövetségesei kiesése ellenére folytatta a harcot és a Golán-fennsíkon kiépített erődítményrendszeréből újraindította a tüzérségi támadásait az észak-galileai zsidó falvak ellen. Izrael nehéz helyzetbe került, mivel a szíriai bunkerek a Genezáreti-tónál több mint ezer méterrel magasabban helyezkedtek el. Végül az izraeli haderő áttört az erődrendszeren, és megindult Damaszkusz felé. Szíria ekkor tűzszünetet kért.

¹⁰ Martin Gilbert: *Izrael története*. Budapest, Pannonica, 2000.

A zsidó állam fennhatósága alá került a Golán-fennsík nyugati része, Ciszjordánia, Kelet-Jeruzsálem és az Óváros, a Gázai övezet és a Sínai-félsziget. Utóbbi kivételével, amely az 1979-ben megkötött kétoldalú békekötéssel újra egyiptomi kézbe került, a fenti területek bár eltérő mértékben és státuszban, de a mai napig izraeli befolyás alatt állnak.

A területek megszállását és folyamatos, szigorú ellenőrzés alatt tartását földrajzi sajátosságokkal, geopolitikai helyzetükkel indokolják. Izrael valamennyi, a témában elhangzó megszólalásában, hivatalos kiadványában igyekszik hangsúlyozni azon álláspontját, amely szerint a fenntartható békéhez védhető határookra van szüksége.¹¹

4. Az oslói folyamat

1979-től, az egyiptomi–izraeli békemegállapodás aláírását követően a közel-keleti békefolyamat folytatása érdekében Izrael és mások különböző kezdeményezésekkel éltek. Ezek eredményeként 1991 októberében amerikai és szovjet védnökség alatt összehívták a Madridi Békekonzferenciát Izrael, Szíria, Libanon, Jordánia és a palesztinok részvételével. A formális rendezvényeket a regionális problémák megoldásáról szóló két- és többoldalú tárgyalások követték.

Izrael és a palesztinok között a következő hónapokban intenzív egyeztetések zajlottak a színfalak mögött, amelynek eredményeként megszületett az Elvi Nyilatkozat (DOP), körvonalazva a Ciszjordániában és a Gázai övezetben élő palesztinok önrendelkezését. Mielőtt 1993. szeptember 13-án aláírták, üzenetváltásra került sor a PFSZ vezetője, Jasszer Arafat és Jichák Rabin miniszterelnök között, amelyben a PFSZ ígéretet tett a terrorizmus visszaszorítására, illetve alapszabálya azon cikkeinek visszavonására, amelyek tagadják Izrael létezési jogát, továbbá elkötelezte magát az évtizedes konfliktus békés megoldása mellett. Válaszul Izrael elismerte a PFSZ-t mint a palesztin nép képviselőjét.

A megegyezés a palesztin autonómiáról a Gázai övezetben és Jerikó térségében 1994 májusában lépett életbe. Három hónappal később Ciszjordániában Izrael átadta a korlátozott hatalmat a Palesztin Hatóság részére és a felelősséget az oktatás, a kultúra, az egészségügy, a szociális ellátás, a közvetlen adózás és a turizmus megszervezéséért.

1995 szeptemberében aláírták az izraeli–palesztin átmeneti megállapodást, amelynek értelmében a palesztin autonómia saját önkormányzati testület választásának lehetőségével bővül, illetve Ciszjordániában folytatódik az izraeli erők átcsoportosítása.

A talán legjelentősebb és kisebb változtatásokkal máig érvényben lévő rendelkezés értelmében az átmeneti megállapodásban Ciszjordániát három zónára osztották fel.

- „A” zóna: Ciszjordánia főbb városai, a belső biztonságért és közrendért, illetve a polgári ügyekért teljes mértékben a Palesztin Tanács felel.
- „B” zóna: Ciszjordánia kisebb városai és a falvak; a rendért és a polgári ügyekért (ahogyan az „A” zónában) a Palesztin Tanács, a biztonságért, polgárainak védelméért és a terrorizmus elleni harcért pedig Izrael felel.

¹¹ *Israel's critical security requirements for defensible borders.* Jerusalem Center for Public Affairs, 2011.

- „C” zóna: valamennyi zsidó település, Izrael számára stratégiaileg fontos és jórészt lakatlan területek Ciszjordániában. Teljes mértékben Izrael felel a belső biztonságért és rendért, valamint a területhez kapcsolódó polgári ügyekért. A teljesség igénye nélkül például a tervezésért és zónázásért, régészeti ásatásokért. Ebben a kategóriába tartozik a Holt-tenger vidéke.

5. A második intifáda

2000-ben kitört a második intifáda azt követően, hogy Ariel Sharon – akkori ellenzéki pártvezető – a jeruzsálemi Templom-hegyen, az egyik legszentebb muszlim vallási helyen több tucat főből álló biztonsági kíséretével látogatást tett. Azonnali heves indulatoktól feldúlva palesztin fiatalok közáporral támadtak a Templom-hegy aljában fekvő Siratófalnál imádkozó zsidókra. Az izraeli rendőrség kemény fellépése során hét palesztin meghalt.

A palesztin intifáda eldurvult, a konfliktus folyamatosan eszkalálódott, alacsony intenzitású konfliktussá alakult.

Már rövid távon is jelentős bel- és külpolitikai hatásokkal jártak az összetűzések, amelyek egyúttal 2001 februárjában hatalomra juttatták Ariel Sharont. A két Izraellel békét kötött, mérsékelt arab országgal megromlott a viszony, Egyiptomban és Jordániában heves Izrael-ellenes tüntetések zajlottak.

Közel két éven át folytonos összetűzések zajlottak, eredményükként 1500 palesztin életét vesztette, és több tízezer megsebesült. Kerülték a nyílt harcot az izraeli erőkkal, gerillaháborús módszereket alkalmaztak: út menti fegyveres támadások, bombák, gépkocsirobbantások, illetve számos öngyilkos merénylet jellemezte az időszakot. A döntéshozók befolyásolása és a lakosság demoralizálása is céljaik közé tartozott. Az öngyilkos terroristák motivációjában a palesztin függetlenség kivívásán túl marhánsan megjelent a revans, a bosszú.

Az alábbi két terrorakció hagyta a legmélyebb érzelmi nyomot a lakosságban:

- 2001. június 1-jén Tel-Avivban a tengerparti egykori delfinárium épületében működő szórakozóhelynél öngyilkos merénylet 21 izraelivel végzett.¹² Többségük az egykori Szovjetunióból származó tizenéves lány volt.
- 2002 márciusában a széder estén (a zsidó húsvét kezdete) Netanyában egy hotel éttermében a korábban pincérként ott dolgozó palesztin öngyilkos merénylet terrorakciójának következtében 26-an életüket veszítették, és több mint 100 fő megsebesült.

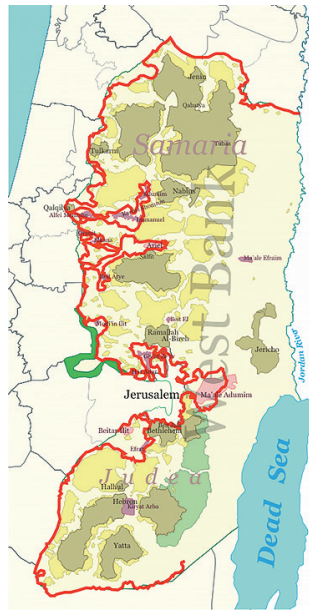
A netanyai merénylet a palesztin–izraeli konfliktusban is stratégiai változást hozott. Azt megelőzően az izraeli kormány a palesztin területekre korábban küldött erők visszavonását fontolgatta. A robbantás után Sharon miniszterelnök „hadiállapotot” hirdetett ki, és a kormány elhatározta, hogy katonai művelet keretében lép fel a terrorizmus ellen, és elszigeteli Arafatot.

¹² *Izrael gyászolja a 21 áldozatot.* Népszava, 2001. 06. 05. 8.

Ciszjordániában a „Defensive Shield” az olyan első nagyszabású hadművelet volt, amely a terrorizmus felszámolását tűzte ki céljául. Az izraeli vezetés nem alkalmazott átfogó légi vagy tüzérségi csapást, hanem házról házra járva kutatott a terroristák után. A „Defensive Shield” egyik fontos politikai missziója Arafat teljes elszigetelése volt. Az Izraeli Védelmi Erők Ramallahban elfoglalta az elnök hivatali épületeit, csak azokat a helyiségeket szabadon hagyva, amelyekben Arafat és közvetlen munkatársai tartózkodtak. Az épületek szisztematikus átkutatásával bizonyítékokat szereztek arról, hogy Arafat a terrorakciókról tudott, sőt részt vett irányításukban is.¹³

6. A fal megépítése

Az elszaporodó terrorakciók aláásták a lakosság biztonságérzetét, ezért a kormányzat részéről cselekvésre volt szükség. A merénylők többsége Ciszjordániából érkezett, így első lépésként az izraeli területre vezető utak mentén ellenőrzőpontokat állítottak fel, ugyanazon útszakaszon gyakran többet is.

6. ábra: A védelmi kerítések vonalai

Forrás: <https://blogsahal.wordpress.com/glossaire/cloture-de-securite-disrael-contre-le-terrorisme/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 26.)

¹³ Kis-Benedek József: Az izraeli-palesztin konfliktus a második intifáda tükrében. *Honvédségi Szemle*, (2002), 9. 9–51.

Az utak lezárása nem bizonyult elegendőnek, több merénylő a zöldhatáron keresztül érkezett. Biztonsági kerítés vagy fal megépítése már az intifáda előtti időkben is napirenden volt. Jichák Rabin egy 1994 októberében Tel-Avivban elkövetett öngyilkos bombamerényletet követően fogalmazta meg először nyilvánosan a kerítés megépítésének gondolatát. A reakciókat utólag értékelve meglepőnek tűnhet, hogy kezdetben az izraeli jobboldal fogadta tiltakozással a fal megépítésének gondolatát – a telepesszozgalmak és a keleti irányba történő expanziójának potenciális akadályaként tekintett rá.¹⁴

Végül az intifáda következtében mégis jobboldali kormányzat hozott döntést a fal létesítéséről: 2002. június 23-án Ariel Sharon kormánya határozott a munkálatok megkezdéséről. 2003-ra a legsűrűbben lakott területek mentén, 180 kilométeres szakaszon már állt a fal, míg 2004-ben a déli vonalak építése is megkezdődött – egyeseknek akár ironikusnak is tűnő módon, jelentős részben palesztin munkások közreműködésével.

Jelenleg a védelmi kerítés hossza több mint 700 km, mivel nem csupán a két terület határvonalán, hanem az 1948-as határokon túl húzódó telepek körül is húzódnak.

7. A hágai Nemzetközi Bíróság tanácsadói állásfoglalása

Kofi Annan ENSZ-főtitkár a 2003-as év végén kérte a hágai Nemzetközi Bíróság állásfoglalását, azt követően, hogy a világszervezet közgyűlése elítélte a fal építését. A Biztonsági Tanács hasonló tartalmú, kötelező erejűnek tervezett határozatát az Egyesült Államok megvétózta.¹⁵

A zsidó állam tagadta a hágai bíróság hatáskörét a fal ügyében, mert azt alapjában véve nem jogi, hanem politikai problémának tekinti. Izrael ezért írásban fejtette ki álláspontját, ellenben szóban nem lépett fel a tárgyaláson.

A tanácsadó vélemény¹⁶ szerint súlyosan sérti a nemzetközi jog több normáját és a palesztinok jogait a Ciszjordániában épülő izraeli biztonsági fal. A taláros testület 14 tagja a fal elítélését kijelentő jogi vélemény mellett, az amerikai bíró egyedülként pedig ellene szavazott.

A Nemzetközi Bíróság „a fal építésének jogi következményeiről” kimondta: az építést azonnal állítsák le, a megszállt palesztin területeken – Kelet-Jeruzsálemben is – bontsák le a megépült részeket, és a fal miatt elszenvedett földtulajdoni és más anyagi károkért az érintett palesztinokat Izrael köteles kártalanítani. A bíróság szerint Izraelt biztonsági igényei sem jogosítják fel arra, hogy falat építsen az 1967 óta megszállva tartott Ciszjordánia területén.

Mivel a döntés kötelező erővel nem rendelkezik, a politikai konzekvenciákon kívül a helyzet megváltoztatására nem volt alkalmas.

¹⁴ Mink András: „The Divide”. A kudarc fala. *Beszélő*, 9. (2004), 9. 14–18.

¹⁵ Ayeal M. Gross: The Construction of a Wall between The Hague and Jerusalem: The Enforcement and Limits of Humanitarian Law and the Structure of Occupation. *Leiden Journal of International Law*, 19. (2006), 393–440.

¹⁶ *Legal consequences of the construction of a wall in the occupied palestinian territory*. Advisory opinion of July 2004. International Court of Justice.

8. Izrael – Nyugati-part közötti fal napjainkban

Ma is áll a kerítésrendszer, a legmodernebb technológiákkal támogatják a fizikai védelem folyamatos fenntartását. Ciszjordánia lakosai közül a többségnek nincsen belépési lehetősége a zsidó állam területére, különleges engedéllyel azonban alkalmi és rendszeres beutazók is rendelkeznek. A nyugati part mintegy 40 ezer palesztin munkavállalója dolgozik Izraelben – döntően a mezőgazdaságban és építkezéseken.¹⁷

Jóm kippur ünnepén, az engesztelés napján, illetve más kiemelt izraeli eseményekhez kapcsolódóan is rendszeresen sor kerül határázra.

A fentiekre aktuális példaként szolgálnak a Covid-19 humán koronavírus-járvány elleni védekezés keretében bevezetett korlátozó intézkedések. A személyforgalom közel teljes mértékben leállt, Betlehem városa teljes zárlat alá került,¹⁸ még a környező palesztin területekkel sem érintkezhetek a település lakosai.

9. Digitális kerítés – Biztonsági aspektusok

Izraelben a 3G szolgáltatást 2004-ben vezették be, és a frekvenciák használatát megtiltották a palesztinoknak. Bevezetését egy 2015 novemberében aláírt megállapodás engedélyezte Ciszjordániában, Gázában azonban nem, a Hamasz szélsőséges iszlamista csoport korlátozása miatt. A memorandum rendelkezéseinek gyakorlati megvalósításán az Izraeli Védelmi Minisztérium szerve, a Területeken Végrehajtott Kormányzati Tevékenység Koordinációja (*Coordination of Government Activities in the Territories*, COGAT) dolgozott a palesztin hatóságokkal. A szolgáltatás tényleges bevezetése 2018 januárjáig váratott magára.

Izrael a celluláris frekvenciák kiterjesztésével és az infrastruktúra kiépítéséhez szükséges kommunikációs eszközök behozatali engedélyének feloldásával kapcsolatban kifejezett biztonsági aggodalmait pontosan soha nem fejtette ki, a nemzeti belbiztonsági szolgálat, a Sabak megtagadta a válaszadást a kérdésre. Szakértők szerint a nagysebességű mobiladat-hálózat megkönnyítheti a palesztin harcosok titkosított csatornákon történő kommunikációját, miközben csökkenti az izraeli megfigyelés lehetőségét.¹⁹

10. Geogazdasági hatások

Közel 12 évig érvényben lévő izraeli korlátozások feloldása után 2018. január 24-én indíthatták el a palesztin mobilszolgáltatók nagy sebességű adatszolgáltatásaikat Ciszjordánia területén.

A ciszjordániai 3G infrastruktúra kiépítése megközelítőleg 40 millió USD költséget emésztett fel – 1000 tornyot építettek fel. Shadi Qawasmi, a Wataniya szolgáltató marketingkommunikációs igazgatója szerint a megfelelő lefedettség nem alakulhat

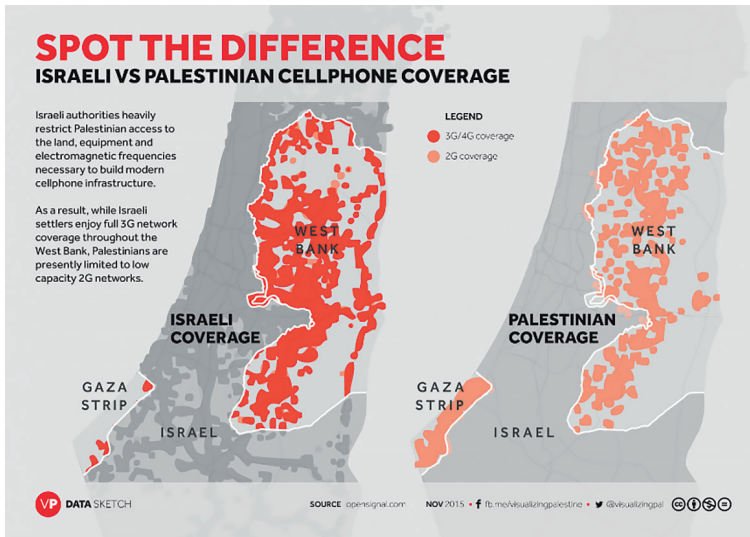
¹⁷ *Israel temporarily opens crossings for Palestinians seeking work.* Aljazeera, 2020.

¹⁸ *Zárlat alá kerül Betlehem a koronavírus miatt.* Ujkelet.live, 2020.

¹⁹ *Telecommunication Sector Note in the Palestinian Territories: Missed Opportunity for Economic Development.* The World Bank Group, 2016.

ki, mivel a zsidó állam csak az általa jóváhagyott területeken engedélyezi a tornyok telepítését. A 7. ábra mutatja be a lefedettséget.²⁰

A nyugati part telekommunikációs vállalatának, a Jawwalnak és a Wataniya Mobile-nak versenyeznie kell az illegálisan beszerzett izraeli SIM-kártyákkal is. Egy friss kutatásból ráadásul kiderül, hogy a költségeik magasabbak, mint az izraeli szolgáltatók esetében.²¹ Közel félmillió, egyenlegfeltöltéses kártyát csempészhettek be a nyugati partra az ingázó vendégmunkások és döntően a zsidó telepek cellatornyaihoz kapcsolódva használják azok 3G és 4G szolgáltatásait. A Palesztin Hatóság gazdasági nyomásgyakorlás jegyében megtiltotta a palesztinoknak izraeli SIM-kártyák vásárlását. Az izraeli szolgáltatók állításuk szerint nem tudnak fellépni az ügyben.

7. ábra: Lefedettségi térképek összehasonlítása

Forrás: Spot the difference: Israeli vs Palestinian Cellphone Coverage. i. m.

A Világbank 2016-os témában írt jelentésében megjelent becslés szerint a palesztin mobilszolgáltatók 436 millió USD – 1,5 milliárd USD közötti bevételtől eshettek el 2013. és 2015. között a frekvencia- és eszközbehozatali korlátozások, illetve a szabályozatlan izraeli szolgáltatókkal történő verseny miatt. A dokumentumban bírálták továbbá a zsidó telepeken történő izraeli cellatornyok telepítését, mivel nem fizettek sem engedélyeztetési, sem területhasználati díjat a Palesztin Hatóságnak. A Wataniya vezérigazgatójának nyilatkozata szerint a vállalat azért tudott életben maradni, mert fő befektetői – a katarai székhelyű Ooredoo távközlési társaság és a Palesztin Befektetési Alap – folyamatosan támogatják.²²

²⁰ Spot the difference: Israeli vs Palestinian Cellphone Coverage.

²¹ Ali Jamoos – Raneen Yousef – Mahmoud El-Jafari: Consumer Behavior Towards Introducing 3g Mobile In Palestine: The Case Of Bethlehem Governorate. *International Review of Management and Marketing, Econjournals*, 20. (2020), 2. 68–79.

²² *Palestinians Finally to Get 3G in West Bank, After Israel Lifts Ban.* Haaretz.

8. ábra: 3G szolgáltatás bemutatása a Palesztin Technológiai Vásáron 2017 decemberében

Forrás: a szerző felvétele

2018-ban a palesztin telekommunikációs piac összesen több mint 4,7 millió mobiltelefon-előfizetőt számlált – beleértve az izraeli szolgáltatókat illegálisan használókat is. A Jawwalnak mintegy 3 millió ügyfele volt Ciszjordániában és a Gázai övezetben, míg a Wataniyának 800 ezer. Ammar Aker, a Palesztin Telekommunikációs Szövetség (Paltel) ügyvezetője és a Jawwal üzemeltetője a Reuters hírügynökségnek adott sajtóinterjúban elmondta, hogy míg Ciszjordániában elindíthaták a 3G szolgáltatást, a Gázai övezet továbbra is a 2G hálózatot használja, és deprivált helyzetben van az izraeli korlátozások miatt.²³ Törekvünk, hogy mielőbb megkapják a hozzáférést a szükséges frekvenciákhoz az izraeli hatóságoktól a 3G szolgáltatás gázai elindításához. Ezt követően Ciszjordániában vezetnék be a 4G-t, a frekvencia felszabadítását követelve, és a teljesen „beüvegezett” (FTTH) helyi fényvezetős hálózat és a vezetékes széles sáv továbbra is prioritás marad.²⁴

11. Konklúzió

A tanulmány geopolitikai és történeti áttekintéséből és napjaink politikai eseményeiből következően hasonlóan a palesztin–izraeli konfliktus egészéhez a fal- és kerítésrendszer kérdése, létjogosultsága várhatóan a következő évtizedekben is a globális figyelem középpontjában marad.

2020. május 17-én, három alkalommal megismételt parlamenti választások, 18 hónap ügyvivői hatalomgyakorlás és elfogadott költségvetés nélküli időszak után

²³ Ali Sawafta: *Palestinians get 3G mobile services in West Bank*. Reuters, 2018.

²⁴ *It's our right to demand 4G*. Palestine Telecom Group CEO.

megalakult Izrael új kormánya, amelynek miniszterelnöki tisztségét rotációs rendszerben Benjamin Netanyahu (Likud párt) és Benny Ganz (Kék-fehér párt) töltik be.²⁵

Netanyahu a sikeres megegyezést követően többször említést tett a ciszjordániai területek anektálására, amely, ha megvalósul, bizonyára átrajzolja a fizikai és digitális kerítések nyomvonalát. A területek 30%-ának, beleértve minden zsidó telep Izraelhez csatolását, Donald Trump, az Egyesült Államok elnökének béketervéből vezetik le.²⁶ Ezen törekvésekkel szemben nem csupán az ellenséges, de a baráti államok is felszólaltak. Az Európai Unió szankciók bevezetését helyezte kilátásba,²⁷ míg az Izraellel alapvetően együttműködő szomszédi viszonyt folytató Jordánia királya jelentős konfliktus kirobbanására figyelmeztetett, amennyiben megkezdik a területek bekebelezését,²⁸ de ugyanúgy veszélybe kerülhet az Egyiptommal 1979-ben megkötött békeszerződés.²⁹

9. ábra: A biztonsági fal Jeruzsálem Óvárosának 500 éves falairól

Forrás: a szerző felvétele

A határkerítések valószínűleg nem omlanak le, hosszuk világszerte sokkal inkább növekedni fog. A jelenkori illegális migrációs hullámok kezelésére vagy a humán koronavírus-járvány elleni védekezésben betöltött szerepükre gondolva túlzott idealizmusra vallana azt gondolni, hogy idejétmúlt, szükségtelen konstrukciók. A technológia fejlődése – különösen a mesterséges intelligencia alkalmazása, a legújabb kori kihívások és annak felismerése, hogy a nemzetállami határ egyfajta értékes vagyontárgyként is kezelhető, elvezethet az új, digitális határőrizeti ügynökségek létrejöttéhez is.³⁰

²⁵ Gil Hoffman: *New Israeli government finally under way*. The Jerusalem Post, 2020.

²⁶ Lahav Harkov: *Future US, UN ambassador Erdan is ready to defend annexation to the world*. The Jerusalem Post.

²⁷ *EU 'to rally against Israel's West Bank annexation proposal'*. BBC, 2020.

²⁸ *Jordan warns Israel of 'massive conflict' over annexation*. Egypt Independent, 2020.

²⁹ Ami Ayalon – Tamir Pardo – Gadi Shamni: *Netanyahu's Annexation Plan Is a Threat to Israel's National Security*. Foreign Policy, 2020.

³⁰ *Shaping the New Digital Border Agency*. 2017. Elérhető: www.accenture.com/_acnmedia/PDF-53/Accenture-TV-Borders-Cut-Intro-Report.pdf#zoom=50 (A letöltés dátuma: 2020. 05. 18.)

Felhasznált irodalom

- Ayalon, Ami – Tamir Pardo – Gadi Shamni: *Netanyahu's Annexation Plan Is a Threat to Israel's National Security*. Foreign Policy, 2020. Elérhető: <https://foreignpolicy.com/2020/04/23/netanyahus-annexation-plan-is-a-threat-to-israels-national-security/> (A letöltés dátuma: 2020. 05. 18.)
- Az ENSZ Közgyűlésének 181. számú határozata: United Nations Resolution 181. Israeli-Palestinian history. Britannica. Elérhető: www.britannica.com/topic/United-Nations-Resolution-181 (A letöltés dátuma: 2020. 03. 27.)
- Dayan, Uzi: *Defensive Borders to Ensure Israel's Future*. Jerusalem Center for Public Affairs. Elérhető: https://jcpa.org/requirements-for-defensible-borders/defensible_borders_to_ensure_israels_future/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 24.)
- Economic Development*. The World Bank Group, 2016. Elérhető: www.un.org/unispal/document/auto-insert-208451/ (A letöltés dátuma: 2020. 05. 17.)
- EU 'to rally against Israel's West Bank annexation proposal'. BBC, 2020. Elérhető: www.bbc.com/news/world-middle-east-52680096 (A letöltés dátuma: 2020. 05. 17.)
- Gilbert, Martin: *Izrael története*. Budapest, Pannonica, 2000.
- Gross, Ayeal M.: The Construction of a Wall between The Hague and Jerusalem: The Enforcement and Limits of Humanitarian Law and the Structure of Occupation. *Leiden Journal of International Law*, 19. (2006), 393–440. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0922156506003360>
- Harkov, Lahav: *Future US, UN ambassador Erdan is ready to defend annexation to the world*. The Jerusalem Post, 2020. Elérhető: www.jpost.com/israel-news/politics-and-diplomacy/future-us-un-ambassador-erdan-is-ready-to-defend-annexation-to-the-world-628350 (A letöltés dátuma: 2020. 05. 18.)
- Hoffman, Gil: *New Israeli government finally under way*. The Jerusalem Post, 2020. Elérhető: www.jpost.com/israel-news/netanyahu-presents-new-government-to-knesset-628318 (A letöltés dátuma: 2020. 05. 17.)
- Israel and Egypt General Armistice Agreement (with annexes and accompanying letters) Signed at Rhodes on 24 February 1949. No. 654. Elérhető: www.peaceau.org/uploads/egyptian-israel-1949.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 04. 20.)
- Israel and Syria General Armistice Agreement (with annexes and accompanying letters) Signed at Hill 232, near Mahanayim, on July 1949. No. 657. Elérhető: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/IL%20SY_490720_Israeli-Syrian%20General%20Armistice%20Agreement.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 04. 20.)
- Israel-Jordan Armistice Agreement. Israel Ministry of Foreign Affairs, 1949. Elérhető: <https://mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/mfadocuments/yearbook1/pages/israel-jordan%20armistice%20agreement.aspx> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 20.)
- Israel temporarily opens crossings for Palestinians seeking work*. Aljazeera, 2020. Elérhető: www.aljazeera.com/news/2020/05/israel-temporarily-opens-crossings-palestinians-seeking-work-200503071628033.html (A letöltés dátuma: 2020. 05. 15.)
- Israel's critical security requirements for defensible borders*. Jerusalem Center for Public Affairs, 2011.

- It's our right to demand 4G*. Palestine Telecom Group CEO, 2018. Elérhető: www.telecomreview.com/index.php/articles/exclusive-interviews/2127-palestine-telecom-group-ceo-it-s-our-right-to-demand-4g (A letöltés dátuma: 2020. 05. 17.)
- Izrael gyászolja a 21 áldozatot*. Népszava, 2001. 06. 05.
- Jamoos, Ali – Raneen Yousef – Mahmoud El-Jafari: Consumer Behavior Towards Introducing 3g Mobile In Palestine: The Case Of Bethlehem Governorate. *International Review of Management and Marketing, Econjournals*, 20. (2020), 2. 68–79. Elérhető: <https://ideas.repec.org/a/eco/journ3/2020-02-9.html> (A letöltés dátuma: 2020. 05. 18.)
- Jordan warns Israel of 'massive conflict' over annexation*. Egypt Independent, 2020. Elérhető: <https://egyptindependent.com/jordan-warns-israel-of-massive-conflict-over-annexation/> (A letöltés dátuma: 2020. 05. 18.)
- Kalmár Zoltán: *Zsidók Palesztinában – A cionista vízióktól a zsidó államig*. Budapest, Gondolat Kiadói Kör, 2017.
- Kis-Benedek József: Az izraeli-palesztin konfliktus a második intifáda tükrében. *Honvédségi Szemle*, (2002), 9. 9–51.
- Lebanese-Israeli General Armistice Agreement. 1949. Elérhető: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/IL%20LB_490323_IsraeliLebaneseGeneralArmisticeAgreement.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 04. 20.)
- Legal consequences of the construction of a wall in the occupied palestinian territory*. Advisory opinion of July 2004. International Court of Justice. Elérhető: www.icj-cij.org/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-00-EN.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 05. 12.)
- Mink András: „The Divide”. A kudarc fala. *Beszélő*, 9. (2004), 9. 14–18.
- Palestinians Finally to Get 3G in West Bank, After Israel Lifts Ban*. Haaretz, 2018. Elérhető: www.haaretz.com/middle-east-news/palestinians/palestinians-finally-to-get-3g-in-west-bank-after-israel-lifts-ban-1.5730677 (A letöltés dátuma: 2020. 05. 19.)
- Sawafra, Ali: Palestinians get 3G mobile services in West Bank*. Reuters, 2018. Elérhető: www.reuters.com/article/israel-palestinians-telecom/palestinians-get-3g-mobile-services-in-west-bank-idUSL8N1PJ3FW (A letöltés dátuma: 2020. 05. 17.)
- Shaping the New Digital Border Agency*. 2017. Elérhető: www.accenture.com/_acmedia/PDF-53/Accenture-TV-Borders-Cut-Intro-Report.pdf#zoom=50 (A letöltés dátuma: 2020. 05. 18.)
- Spot the difference: Israeli vs Palestinian Cellphone Coverage*. Elérhető: <https://visualizingpalestine.org/visuals/3g-cellphone-coverage> (A letöltés dátuma: 2020. 05. 17.)
- Telecommunication Sector Note in the Palestinian Territories: Missed Opportunity for The Declaration of the Establishment of the State of Israel*. Provisional Government of Israel. Elérhető: www.knesset.gov.il/docs/eng/megilat_eng.htm (A letöltés dátuma: 2020. 03. 27.)
- Trompe l'oeil in Banksy*. Jt.illustrations. Elérhető: <https://jtillustrations.wordpress.com/2014/12/16/trompe-loeil-in-banksy/> (A letöltés dátuma: 2020. 05. 14.)
- Zárlat alá kerül Betlehem a koronavírus miatt*. Ujkelet.live, 2020. Elérhető: <https://ujkelet.live/2020/03/05/zarlat-ala-kerul-betlehem-a-koronavirus-miatt/> (A letöltés dátuma: 2020. 05. 14.)